

## Vedení operací a bojové činnosti v zastavěných prostorech

*Následující příspěvek navazuje na článek „Charakteristika, zásady a principy vedení operací a bojů v zastavěných prostorech“ z VR 2/2004, který se zabýval hlavními problémovými oblastmi celkové koncepce a charakteristiky operací, zásadami a principy vedení bojů v zastavěných prostorech. V této části příspěvku jsou tyto problémy převáděny na požadované schopnosti a možnosti každé činnosti ve vojenských operacích. Tam, kde jsou specifické potřeby pro příslušné speciální oblasti, je nutné je identifikovat.*

### Požadované schopnosti bojových jednotek a útvarů

**Velení a řízení.** Schopnost nižších velitelů vést předpokládá odlišnou dimenzi. Je naprosto nezbytné, aby tito velitelé byli schopni především motivovat své družstvo (četu) za každé situace. Právě nejnižší velitelé v zastavěném prostoru řídí boj, proto schopnost nižších velitelů vést je v tomto směru rozhodující. Pro vysoký stupeň samostatnosti je rozhodující, aby v době plánování vyšší velitelé vydali jasný a jednoznačný úkol (záměr) stávající bojové činnosti. Směrnice a výcvik musí zajistit, že velitelé dokonale pochopí rozhodnutí nadřízeného stupně a budou schopni vést boj.

Boj zblízka (jednotky sesednuty nebo pěšky), jeho decentralizované provedení a rychle se měnící situace na nepřehledném městském bojišti kladou na nejnižší velitele a na prostředky, které jsou k dispozici pro proces velení a řízení, velmi velké a obtížné požadavky. Proto bude důležité, aby vyšší velitelé a jejich štáby vytvářeli podmínky pro nižší výkonný stupeň. Musí proto projít řádným výcvikem vztahujícím se k této komplexní formě boje. To znamená, že pro velitele musí být k dispozici vhodní instruktoři a jiné vzdělávací, a především výcvikové možnosti.

Pokud jde o prostředky, které podporují proces velení a řízení, budou kladeny nároky na přehled o situaci, ve které se daná jednotka nachází, kvůli skutečnosti, že rozhodovací proces probíhá mnohem rychleji. Znalost situace, své polohy ve vztahu k vlastnímu mužstvu, budou zásadně ovlivňovat bojové ztráty (které by mohlo způsobit ničení vlastních řad).

Standardním vybavením jsou spojovací prostředky. Povaha stavebních materiálů použitých v zastavěných prostorech, jako např. kámen, beton a ocel, má na dosah vysílání a příjmu stávajících prostředků nepříznivý vliv, který vážně omezuje komunikaci s podřízenými jednotkami v tomto terénu. Zde se otvírá široké pole působnosti pro možnosti přizpůsobení stávajících spojovacích prostředků podmínkám vyplývajícím z charakteristiky prostředí.

Na nejnižších stupních velení je spojení velmi omezeno. I když signály pažemi nebo praporky a ústní komunikace zůstávají reálné, prakticky však v okamžiku zahájení a průběhu boje vzhledem k budovám, hluku, dýmu, palbě apod. jsou bez užitku. Jako velmi účinná se ukazuje první řada spojovacího zařízení „handsfree“ (s volnými rukama), která byla nedávno zavedena například v Holandsku, má dostatečně dlouhý dosah vysílání a přijímání (400–500 m) v zastavěných prostorech a udržuje tuto úroveň po dobu použití [2].

Odborné znalosti vztahující se k použití civilních telefonních ústředěn (analogových nebo digitálních) a různých typů telefonních linek a systémů mobilních telefonů bude nutné také

přehodnotit na požadovanou úroveň. Především z důvodu odposlouchávání a rušení tohoto typu (civilních) prostředků pro vojenské použití.

**Zpravodajská činnost.** Stejně jako trojrozměrné mapování dříve, nabízí současná technika velkou řadu možností shromažďování nutných informací o terénu, které jsou pro operaci důležité. Kromě standardních způsobů získávání informací nelze opomenout např. informace z internetu, místních knihoven apod., které mohou poskytnout důležité doplňující údaje o zastavěném prostoru.

Nepřehlednost způsobená budovami, skutečnost, že nepřítel se může v městských prostorech (budovách) lehce skrýt, a rychle se měnící okolnosti znamenají, že jsou velmi důležité spolehlivé včasné zprávy a informace. Shromažďování požadovaných informací provádějí průzkumné jednotky na stupni divize, brigáda a průzkumná četa na stupni prapor. Vzhledem k vysoké zranitelnosti bojových vozidel patřících jednotkám je nepravděpodobné, že by jednotky při intenzivním vedení boje byly schopné vést bojovou činnost nasednutý. Proto musí být jednotky schopny provádět průzkum vybraných cílů pěšky. Pro svou dokonalejší činnost musí být jednotky vybaveny laserovými značkovači cíle a prostředky umožňujícími vidění za rohy budov a stavení. Stupeň divize v blízké budoucnosti bude mít k dispozici dálkově ovládaný bezpilotní prostředek (samostatně i jako součást OTS – operačně taktického systému), který je schopen získávat informace o zájmových prostorech a objektech v reálném čase.

Pěší a mechanizované jednotky nemají organicky začleněnou průzkumnou kapacitu a mohou věnovat pouze omezený počet osob k provádění bojového průzkumu. To nestačí k uspokojení vysoké potřeby informací v reálném čase. Bude nutné se vyvarovat jakékoliv ztrátě času vyplývající ze shromažďování, vyhodnocování a distribuce zpráv vzhledem k rychle se měnící bojové činnosti a velmi rychlému rozhodování. Zvláště v situacích, které jsou pro živou sílu příliš nebezpečné, musí mít jednotky přístup k automatizovaným prostředkům (robot-type-means) nebo dálkově ovládaným dopravním prostředkům vybaveným nutnými snímači nebo jinými detekčními prostředky k získání požadovaných informací. Na druhé straně musí vyšší stupně velení poskytnout všem podřízeným velmi podrobné informace o té části zastavěného prostoru, ve které budou plnit následné úkoly. Především bude nutné se zabývat otázkou, jakým způsobem se získané informace (z internetu, foto snímky, zaregistrované mapy, mapy ulic, turistické mapy, plány kanalizace a technické infrastruktury včetně jejich sítí apod.) budou správně a v čas distribuovat jednotkám.

Nezanedbatelnou úlohu, jako zdroj informací o prostoru při přípravě boje, bude sehrávat místní obyvatelstvo. Velmi účelné se ukázalo přidělení vybraných osob (z řad místního obyvatelstva), které byly vycvičeny ve shromažďování a zpracovávání zpráv z lidských zdrojů (HUMINT) a tlumočnicků.

Pod zpravodajskou službou (v souvislosti s touto studií) jsou také zahrnuty specifické (softwarové) prostředky pro ženijní jednotky, které mohou být využity k reprodukci map a k výpočtu zbytkové hodnoty, např. budov vzhledem k zaujímání postavení atd. Tyto informace lze zpracovávat pomocí moderních technologií a mohou vést k včasné distribuci podrobného 3D (trojrozměrného) mapování v jakémkoli měřítku zúčastněným jednotkám. Hodnotná a k poškození náchylná infrastruktura, kulturní památky atd. mohou být včas zaznamenány a začleněny do pravidel (zásad) činnosti (Rules of Engagement).

Během provádění mírové operace se shromažďuje velké množství informací. K velitelství proto musí být přiděleny osoby, které je budou sbírat, zpracovávat a vyhodnocovat.

**Manévr.** Možnosti tanků a obrněných vozidel nemohou být v zastavěném prostoru plně využity. Budovy, úzké ulice, zřícené budovy atd. omezují účinnost zbraňových systémů a mobilitu těchto vozidel. Jakmile se boj nasednutých mechanizovaných jednotek stává neúnosným, jednotky sesedají a pokračují v boji, pokud možno za podpory tanků a obrněných transporterů. Zbraňové systémy obou typů vozidel by proto měly mít schopnosti a munici k napadání živé síly (spřažené kulomety) i bojových postavení a úkrytů (schopnost ničit bunkry – svou mohutnou ničivou silou). Kromě toho se bojující jednotky neobejdou bez potřebné ženijní munice, prostřednictvím které budou bořit zdi a probourávat otvory (velikosti člověka) k pronikání do jednotlivých budov a stavení.

Jak již bylo konstatováno, tank musí postupovat v součinnosti s mechanizovanými (pěšími) jednotkami, které tvoří jeho ochranu. Tank se neobejde bez spojení „okolí s osádkou uvnitř“. Pravděpodobně půjde o známý tankový (telefonní) hovorový systém (THZ), vyvedený na korbu tanku. V případě útoku protitankových zbraní shora bude nutné zranitelná místa na horní části bojových vozidel opatřit přídatným pancířem.

Nemohou-li vozidla dále poskytovat podporu, boj je veden pěšky s maximální podporou minometů, dělostřelectva a ženijních jednotek, které částečně nahrazují ničivou sílu kanónů tanků a kulometů bojových vozidel. Z těchto důvodů bude nutné poskytnout jednotkám zbraně a munici, které budou kompenzovat tento nedostatek podpory. Příkladem vývoje a analytických pracovišť jsou granátomety (40 mm, u nás 30 mm) a speciální puškové granáty. Stejně jako tyto zbraně, které obvykle využívají účinků výbušnin, jednotka musí být vybavena víceúčelovým mechanickým nářadím, které lze využívat pro vstup do domů nebo jiných staveb přes okna či dveře. Kromě toho tyto prostředky by měly sloužit k probourávání zdí uvnitř budov. Příkladem jsou druhy specializovaných páčidel a jednoduchých beranidel. Ve výbavě nesmí chybět žebříky s možností prodloužení, stoupací hřeby a lana.

Když jednotky vstupují do domů nebo objektu, je nutné počítat s přechodem ze světla do tmy. Po krátkou dobu je jejich reakce, vzhledem k nepříteli či civilistům přítomným v domě, částečně omezena. Je důležité, aby v krátkém časovém intervalu dokázali rozlišit cíle, které napadnout a které ne. K tomu musí být vybaveny prostředky, které mohou působit proti jejich dočasné „slepotě“. Pro použití v menších prostorech, kvůli dosahu, lze využít baterku (její bílé světlo) a pro činnost ve větších temných prostorech a za podmínek slabé viditelnosti lze využít přístroj pro noční vidění.

Boj zblízka vyžaduje, aby jednotky byly schopny vést rychlou palbu na cíle pomocí malých zbraní. Současné pušky a samopaly (svou ráží a délkou) zcela nevyhovují pro boj zblízka v budovách, sklepích a poschodích. Je potřebná malá praktická zbraň (krátká hlaveň a žádná pažba). Dále bude rozhodující počet nábojů v zásobnících, kde malorážní zbraň pro svůj větší počet nábojů v zásobnících umožní jednotlivci vést střelbu po delší dobu. Převaha v palbě může znamenat zisk nebo znovu získání iniciativy. Otázka, zda větší množství munice, a tedy váha navíc, může být kompenzována lehčí municí nebo municí s lehčí ráží, je v současnosti zkoumána.

Dalším požadavkem je potřeba speciální munice pro malé zbraně, která se po nárazu na tvrdý povrch (zdi) neodrazí a která může proniknout stěnami mezi dvěma místnostmi. Důvody jsou zabránění zbytečným ztrátám a střelení do vlastních vojáků v přilehlých místnostech nebo prostorech. Lze uvést např. střepinovou municí, která se po nárazu na tvrdý povrch zploští a spadne na zem jako mince (neodráží se).

Tradiční způsob označování cílů v zastavěném prostoru je také příliš obtížný. Navíc při boji zblízka zůstávají cíle viditelné pouze na krátkou dobu. Proto by měl existovat prostředek

pro označování cílů, který umožní rychlou a přímou palbu na mizivé cíle. Toho by se mohlo dosáhnout pomocí laserového zaměřovače, který může být připevněn k liště namontované na pušku nebo samopal.

Kvůli budovám je obtížné zřídit více postavení, odkud by se vedla palba na nepřátelské cíle. Proto budou nutná např. akustická detekční zařízení, kterými je možno okamžitě zjistit umístění nepřítele.

Přítomnost nepřátelských jednotek nebo příslušníků místního obyvatelstva v domech nebo objektech nelze stanovit předem. Ke každé budově bude nutno přistupovat jako by v ní byly nepřátelské jednotky. Takovýto postup velmi zpomaluje činnost postupujících jednotek. Pro urychlení je vhodné využívat čidel zjišťujících přítomnost lidí. Nejsou-li žádné osoby v budově zjištěny, je možno jí bezpečně projít.

Dalším důvodem, pro který je zpomalován postup jednotek, je čelit překážkám a nástrahám. Proto bude třeba odborných znalostí a prostředků k jejich včasnému zjištění a odstranění. Z toho důvodu jsou pěším skupinám přidělovány ženijní odborníci, pokud již nejsou začleněni organicky. Pro zvýšení bezpečnosti vlastních příslušníků existují automatická čidla schopná zjistit výbušniny a zneškodnit je.

Kromě toho ženijní specialisté musí být k dispozici, pokud jde o radu či pomoc:

- ❑ zda použít nebo nepoužít kanalizaci;
- ❑ jak postupovat při požárech, které často propukají;
- ❑ co dělat v případě nebezpečí plynoucího z poškozeného plynového a elektrického vedení;
- ❑ nebezpečí ze všech průmyslových závodů (např. chemických);
- ❑ o charakteristice terénu v oblastech delt, uspořádání přístavů atd.

Nejsou-li v budově nepřátelské jednotky, měla by zůstat část sil vlastních jednotek, aby se tak zabránilo opětovnému obsazení nepřítelem. K tomu, aby nebylo nutné ponechávat velké množství živé síly ve vybojovaných budovách lze zabránit nepříteli v přístupu do těchto domů a objektů, např. pomocí „betonové pěny“ (a). Tato místa musí být označena. Řešením jsou aerosoly s fluorescenční barvou nebo křída, které lze použít za tmy.

**Ženijní jednotky.** Pokud jde o manévr, hraje mobilita (mobility) a opatření proti ní (countermobility) významnou úlohu. Ženijní jednotky musí být schopny ovládat automatické prostředky (robot-type), které je možno použít dálkově pro průzkum i odstraňování překážek. Budou-li se používat výbušniny, půjde o využívání speciálních výbušnin se speciálním účinkem. Kromě toho, ženijní jednotky využívají speciální drátěné překážky, které lze rychle postavit a použít k uzavření silnic a prostorů vzhledem k místnímu obyvatelstvu, nebo zajištění vlastních boků.

Během mírových operací by se měl hned na počátku zabránit jakýkoli náznak eskalace (například v důsledku návratu uprchlíků, výtržnosti, nepokojů apod.). Pokud se i přesto situace vyhrocuje, dostupné jednotky, technika a platná pravidla činnosti (ROE) nebudou vždy stačit. Z těchto důvodů by jednotkám měla být přidělena pomocná jednotka pro zajištění pořádku a bezpečnosti a k tomu speciální prostředky. Ostatním jednotkám by měly být poskytnuty zbraně bez smrtícího účinku (nonlethal weapons) a tyto by se měly snažit zabránit dalšímu vyhrocování situace. Tyto činnosti se také neobejdou bez speciálního výcviku.

**Palebná podpora.** Jednou z charakteristik minometů (mechanizovaných praporů) a dělostřelectva brigád je možnost napadat plošné cíle. V boji ve městě jsou cíle tvořeny jednou nebo více budovami, jsou to tedy spíše bodové cíle než plošné. Navíc, některé plošné cíle jsou méně vhodné, pokud jde o bezpečnost vzhledem k vlastním jednotkám bojujících v blízkosti cíle, přítomnosti místního obyvatelstva a zbytečným ztrátám, které tento způsob palebné podpory může způsobit. Zde bude na místě, aby v době plánování zásob munice bylo uvažováno o vyšším množství zásob tzv. přesné munice (s koncovým naváděním). Kromě toho dělostřelectvo musí zvažovat, zda munice uváděná do činnosti snímačem (SFM – sensor fused munition) bude také vhodná pro použití proti obrněným cílům v zastavěných prostorech.

Palebná podpora pozemních jednotek bude trvale zajišťována s důrazem na krátké doby odezvy a rychlost. Pokud jde o velikost, a následkem toho o sníženou mobilitu současných (budoucích) minometných a dělostřeleckých systémů, bude nutné zvážit, zda jednotkám působícím v zastavěných prostorech neposkytnout minomety malých ráží. Je paradox, že právě „zastaralé“ 60 mm minomety s tříštivou municí (příklad z holandské armády) se kvůli přesnosti a rychlým časům odezvy (střelec může být také pozorovatelem) ukazují dokonce výhodnější a lepší. Kromě toho, vlastní boj v zastavěných prostorech vedou čety a roty, proto bude nutné, aby minometné čety byly řízeny rotami. Navíc bude nutné vyřešit spojení pozorovatelů (rotních) a vedlejších pozorovatelů (četa i skupina) přímo k jednotlivým minometům nebo sekci ohledně požadavků na palebnou podporu. Naskytá se myšlenka na stupni rota i četa vytvořit různé spojovací (rádiové) sítě palebné podpory. Požadavkem budou zvláštní komunikační prostředky.

Během boje bude často použit dým k maskování manévrů, přesunů a rozmísťování jednotek. Nové trendy v této oblasti prezentuje tzv. multispektrální dým (b), který ztěžuje pozorování. Při vedení bojové činnosti v noci se používají osvětlovací střely buď ke zjišťování nebo určování nepřítele, dokonce slouží jako výstraha pro jiné strany, pokud hrozí nebezpečí eskalace. Částečně by mohl být uspokojen tento požadavek zajištěním vhodných dýmových a osvětlovacích střel (granátu) pro granátomety ráže 40 mm (jiné státy již zavádějí).

Zastavěný prostor, kvůli budovám, omezuje palebnou podporu bojových vrtulníků především z důvodu nevyhovující stávající munice.

**Ochrana.** Zastavěné prostory jsou ideální pro přepadové operace formou obklíčení nebo prosakování. Vzhledem k zástavbě je nemožné fyzicky střežit všechny přístupy. K tomu je třeba přizpůsobit systém pozorování, pravděpodobně pasivní. Proto bude nutné vybavit jednotky statickými i mobilními snímači a nezbytnými protipěchotními prostředky, musí existovat možnost pozorování za tmy nebo špatné viditelnosti. Tento požadavek lze splnit pomocí stávajících prostředků na základě teplotního zobrazování, pomocí obrazových zesilovačů a nových prostředků (např. jsou zaváděny brýle pro noční vidění).

Zvláště rozsáhlé městské oblasti mohou nabízet skryté přiletové směry pro nepřátelské vrtulníky. Zabezpečení odpovídající obrany ze vzduchu je tedy nutnou podmínkou pro úspěch operací v zastavěných prostorech. Je nutné zvážit, zda prostředky běžně přidělované, jako např. radiolokační vybavení, budou přidělovány výhradně jednotkám určeným ke specifickým úkolům.

Dalším účinným opatřením je zlepšení osobní ochrany jednotlivce. Voják v boji obvykle postrádá ochranu poskytovanou obrněným vozidlem. Při postupu pěšky musí být chráněn proti úlomkům dřeva, kovu a kamení, písku a prachu, poškození smyslů (zvláště zraku a sluchu) a proti ohni. Tato ochrana musí obsahovat odpovídající chrániče sluchu (c), ochranné

brýle, chrániče kolen a loktů, rukavice a zesílené ohnivzdorné oblečení (na ramenou, loktech, bocích a kolenou).

Také maskovací barvy bojové uniformy bude nutné přizpůsobit městskému prostředí, kde kromě červeného a žlutého odstínu cihlových zdí jsou hlavní barvy bílá, šedá a černá. Účelné bude nosit tyto barvy pod stávající uniformou, nebo použít určitý druh přehození (jak je tomu v případě maskování v zimním období apod.).

Pro zlepšení ochrany a opevnění postavení v zastavěných prostorech se nepočítá pouze s tradičními prostředky opevnění, ale také s možnostmi vyplývajícími z vývoje nových technologií (jako např. odlehčené fragmentační desky nebo tabule). Zvláště pokud není k dispozici dostatek času a výzbroje, nabízejí tyto prostředky další ochranu proti účinkům střelby z malorážních zbraní a účinkům tříštění. V současné době vede vývoj ke zlepšování kvality a snižování váhy stávajících balistických tabulí používaných na bojových vozidlech.

Zastavěné prostory vytvářejí výborné prostředí pro klamání. Toto klamání může rozhodným způsobem ovlivnit nepřítele v náš prospěch. Nepřítele je možno klamat např. *hlukem prostředí*, kdy budou simulovány určité činnosti (přesun vozidel, zvuky boje atd.), nebo *použitím cvičného střeliva, klamných cílů*. Kromě toho městské prostředí nabízí spoustu příležitostí k takovým činnostem, jako je rozšiřování dezinformací prostřednictvím tisku a místních obyvatel a tzv. *krmením snímačů nepřítele* takovým množstvím informací, že není schopen je zpracovat včas.

**Ženijní jednotky.** V souvislosti s ochranou a klamáním v zastavěném prostoru sehrává maskování klíčovou úlohu ve všech druzích boje. Maskovací materiál bude nutné poskytnout především na zbraně (zbraňové systémy), techniku (zařízení) a palebná postavení, které bude nutné připravit pro vedení bojové činnosti. Při plánování je vhodné prověřit a následně využít dostupných prostředků z místních zdrojů.

Boj v zastavěných prostorech se vyznačuje, kromě jiného, vznikem mnohých lokálních požárů, které bude nutné likvidovat. Z toho vyplývá požadavek nejenom na specialisty, kteří budou pověřeni likvidací těchto požárů, ale také na protipožární vybavení jednotek. Protipožární ochranu a boj proti požáru lze také organizovat s využitím místních zdrojů (městských požárních zborů, protipožární techniky a zařízení na závodech, společenských budovách a administrativních budovách, letištích apod.).

Pod označení „ochrana“ spadá i vyhledávání všech druhů elektrického vedení, vodo- vodního potrubí a plynovodů. K tomu jsou využívány ženijní jednotky (vybraní odborníci) se speciálními přístroji.

Za účelem (pasivní) ochrany proti zbraním hromadného ničení bude nejprve třeba rozebrat potenciální důsledky při použití těchto zbraní v zastavěných prostorech. Ne všechny stávající prostředky (vybavení) OPZHN, které mohou být poskytnuty v oblasti pozorování a zjišťování ZHN, fyzické ochrany a kontroly kontaminace v městském prostředí, budou vyhovovat. Proto bude nutné jejich účinnost přezkoušet a prověřit. Vzhledem ke konkrétnímu nebezpečí, které by mohlo vzniknout, je třeba vypracovat odborné posouzení situace zvenčí již předem (před pronikáním do městského prostoru), pokud jsou při operaci vedené v zastavěném prostoru zjištěny vojenské otravné a průmyslové škodlivé látky nebo kontaminace prostředí.

**Logistická podpora** (zabezpečení služeb). Vedení boje zblízka v zastavěném prostoru klade vysoké požadavky na logistickou podporu a celkové zabezpečení bojové činnosti. Fyzické požadavky na vojáka v boji znamenají zajištění zásob stravy a vody. Předpokládaná rychlost

spotřeby munice znamená přísun munice bojovým uskupením (rotám, četám) podle požadovaných druhů munice. Zvýšení počtu raněných vyžaduje systém jejich ošetření a evakuace.

V důsledku stresu z boje bude nutné se zabývat vyšším počtem ztrát na živé síle. Odlišný druh prostředí se projeví vznikem různých typů ztrát. Především bude třeba stále zkoumat jejich kvantitu a kvalitu ve smyslu faktorů intenzity u těchto druhů operací.

Stávající logistický systém je založen na vedení války manévrem mechanizovanými prostředky. To znamená, že struktura systému je sestavena z částí (stavebnicová), je pružná a vyžaduje menší počty osob. Takovýto systém je určen k zásobování rozptýlených jednotek na „prořídlem“ bojišti a evakuaci raněných ve stanovených časových limitech.

Jedním z aspektů nové koncepce je, že zásoby jsou dodány centrálně na stupeň rota nebo nižší prostřednictvím paletového nakládacího systému. Při bojích v zastavěném prostoru se však zásoby musí dostat k rozptýleným a izolovaným jednotkám, které jsou ještě menší. Bude proto důležité zvážit, jaký má tato koncepce vztah k operacím ve specifických podmínkách městského prostředí. V této souvislosti je třeba také zvážit faktor terénu ve vztahu k navrhovanému paletovému nakládacímu systému.

Přítomnost místních obyvatel nás vede k dalším úvahám, protože může klást na logistický systém další požadavky. Z humanitárního válečného práva, ve vztahu k místnímu obyvatelstvu vyplývají povinnosti, které zavazují bojující jednotky zabezpečit raněným zdravotní péči, distribuovat jídlo a vodu, pokud je to nutné, a dokonce místní obyvatelstvo evakuovat (armády aliance řeší tzv. operacemi zajišťujícími evakuaci nekomatantů – NOE) [2, 5].

**Zásobování.** Bojové operace v zastavěných prostorech jsou fyzicky velmi náročné, z čehož vyplývají i nároky na dostatek a kvalitu stravy. Je proto možné, že i když bude zásobování pravidelné, neposkytne běžná strava dostatek kalorií. Spotřeba vody bude také zvýšená. Tento požadavek lze naplnit dodávkou plnohodnotného jídla a tekutin.

Soudobé bojiště stále více vyžaduje od vojáka v boji používat moderní zbraňové systémy, různorodé optické přístroje apod., jejichž fungování je závislé na energii. Zpravidla půjde o energii z baterií. K tomu, aby voják mohl plynule pokračovat v boji, je nutné zabezpečit dodávku těchto baterií. Kromě toho je třeba pracovat na technických řešeních, jejichž výsledkem by byly lehčí baterie s delší životností a vyšším energetickým účinkem.

K provádění zásobování bude vhodné využít obrněných nákladních vozidel nebo obrněných vozidel vhodných pro převážení uvedeného materiálu, do té doby, pokud zastavěný prostor nebo nepřítel jejich nepřetržité používání znemožní. Tato vozidla musí být schopna přežít na bojišti, proto musí být vybavena stejnými ochrannými prostředky jako vozidla bojová. Není-li použití obrněných vozidel dále možné, přísun zásob a evakuace raněných (po ošetření) budou prováděny pěšky. Stavebnicový systém přepravování (nošení) musí být upraven tak, aby vojákovi umožňoval přepravovat zásoby a přitom mít volné ruce.

Boj zblízka vyžaduje vyšší spotřebu munice než operace za jiných podmínek. Proto sestavení standardní doplňující jednotky (standard loading unit), která je distribuována zásobovacími rotami, musí být podle toho upraveno. Pro boj zblízka bude nutné stanovit tzv. míru spotřeby (faktor intenzity) druhů munice.

**Údržba a obnova.** Poškozená nebo vadná vozidla v zastavěném prostoru, v době vedení operace, je nutno považovat za ztracená, alespoň dočasně. Jejich obnova není obtížná pouze kvůli městské zástavbě, ale také kvůli skutečnosti, že všechny silnice v prostoru mohou být zataraseny. Z tohoto důvodu je schopnost provádět opravy škod (obnova pohyblivosti, k zamezení izolace a tak ztrátě), způsobených bojem na vozidlech, na úrovni nejnižších jednotek stále důležitější.

**Zdravotnická podpora.** Prostředky zdravotnického odsunu, obrněné nebo jiné, provádějí odsun raněných, pokud to situace dovoluje. Stane-li se odsun nemožným, budou ranění odsunováni pěšky na místa, kam se nejlépe dopravní prostředky dostanou. K odsunu raněných z domů, sklepení nebo obtížným terénem jsou stávající nosítka prakticky bez užítku pro svou délku a nepružnost materiálu. Pro tyto podmínky vyhovují plátěná nosítka, která jsou dostatečně pružná, lze je svinout a může je přenášet jediná osoba.

Odsun raněných pěšky je časově velmi náročný. Ošetření raněných, pokud povedou jednotky bojovou činnost, nebude vždy nejvyšší prioritou. Aby se však zvýšila možnost přežití raněných, bude třeba přezkoumat, zda pracovní postupy zdravotnických jednotek („Role jedna“-zdravotnická pomoc 1. stupně) jsou u manévrujících jednotek adekvátní tomu, aby byla zabezpečena účinná podpora při tomto druhu operace.

Je vysoce pravděpodobné, že dříve než budou ranění ošetřeni a evakuováni, bude nutné provést určitý druh „pomoci“. Především půjde o vyproštění raněných ze sutí, sklepení nebo z výškových budov. Proto musí být zdravotníci a jiné osoby, odpovědné za tyto úkoly, vybaveny prostředky pro vyprošťování a šplhání.

## Vzdělávací a výcvikové principy pro operace v zastavěných prostorech

Přechod AČR na profesionální armádu řeší v současné době **reforma** ozbrojených sil, kde významnou úlohu sehrává v rámci „Koncepce výstavby profesionální AČR“ systém vzdělávání a výcviku profesionála. Naskytá se možnost do této koncepce zapracovat nezbytnou filozofii vzdělávání a výcviku, na které bude záviset i příprava jednotek a útvarů k operacím v zastavěných prostorech.

V této části článku bude cílem pojednat o nezbytné filozofii vzdělání a výcviku, na které se musí výcvik, vztahující se k operacím v zastavěných prostorech, zakládat. Po uvedení doplňujících koncepcí, zásad vzdělání a výcviku je označen každý stupeň výcviku vzhledem k tomu, kdo (která cílová skupina) musí cvičit a v čem, kde, kdy, s čím a jak.

Pro všechny druhy jednotek bude vedení bojové činnosti v zastavěném prostoru znamenat vysoké nároky na plán výcviku, který je již v současnosti velmi nahuštěný. Po vytvoření času a prostoru ve výcvikovém kalendáři je třeba, aby stupeň prapor (brigáda) provedl odpovědný výběr a vyloučil výcvikové oblasti, možná dočasně, nebo jim dal nižší prioritu.

Složitost a intenzita operací v zastavěných prostorech znamená, že výcvik musí být co možná nejrealnější. Jednotky a jednotlivci se musí ocitnout v situacích, které se podobají skutečným situacím („cvič – jak bojuješ“). Pouze tímto způsobem lze vyučovat a cvičit správné dovednosti. Výcviková zařízení, ve kterých se bude výcvik konat, se musí co nejvíce podobat skutečným zastavěným prostorům.

Proces vzdělávání a výcviku pro boj v zastavěných prostorech lze nejúčelněji rozdělit do čtyř stupňů:

- ❑ jednotlivci a skupiny se učí a procvičují základní dovednosti (stupeň I);
- ❑ skupiny se učí základním dovednostem za použití alternativní munice a vedou taktická cvičení s ostrou municí (stupeň II);
- ❑ provádění taktických cvičení na stupni četa (stupeň III);
- ❑ provádění taktických cvičení v rotách, nebo taktických uskupeních, včetně podpory simulátory zbraní (stupeň IV).

Jako příklad takto vedeného výcviku pro boj v zastavěných prostorech lze uvést výcvikové středisko Marnehuizen (výcvikové zařízení - Holandsko). Toto zařízení zabezpečuje vedení výcviku pro stupně II, III a IV. Pro stupeň I již provozují výcvik, jde v podstatě o „základní stavby“ ve větších kasárnách. Je to účelová nedokončená stavba, zvláště určená pro individuální výcvik v základních dovednostech a technice výcviku při boji v obehití [3].

Ze zkušeností vyplývá, aby do plánovacích dokumentů části cvičení a výcviku byly předem určeny jednotky, které projdou výcvikem FIBUA/OBUA (d). V tomto ohledu bude důležité, aby nadřízené velitelství stanovilo směrnici pro podřízené a umožnilo jim stanovit priority výcviku (dle motto „jestliže děláme všechno, nedosáhneme ničeho“).

**Stupeň I (jednotlivci a mužstvo).** Všichni příslušníci v činné službě musí projít základním výcvikem a postupným výcvikem dle našich plánovacích dokumentů. Kromě toho bude nutné připravit určité tematické celky pro speciální výcvik, vztahující se k operacím v zastavěných prostorech. Zde bude nutné rozlišit mezi dovednostmi požadovanými pro mužstvo v bojových a v bojových podpůrných jednotkách a dovednostmi jiných jednotek. Důležité bude, aby se základní výcvik konal v kasárnách nebo v jeho blízkosti z důvodu zbytečných ztrát času kvůli denním přesunům. Jako zařízení pro tyto jednotky může jako ve funkci „základní cvičiště“ posloužit například simulační cvičiště malorážních zbraní, pro speciální jednotky cvičiště pro ostré střelby.

Mužstvo získá výcvik stupně I prostřednictvím instruktorů ve vlastní jednotce. Není potřebný žádný cvičný materiál. Mužstvo však musí mít svou vlastní, kompletní osobní výzbroj a výstroj.

**Stupeň II (skupina).** Pěší skupina a obrněné (ženijní) jednotky využívají pro skupinovou činnost dovedností získaných při výcviku jednotlivce. Výcvikové zařízení pro tento stupeň výcviku musí nabízet možnosti pro značkový výcvik, výcvik je veden se slepou municí, s alternativní a s ostrou municí. Požadavky pro cvičení s alternativní municí (modifikované pušky – např. Diemaco v Holandsku) a s ostrou municí (křehká střepinová munice a absorpční stěny) bude nutné zapracovat do požadavků vybavení útvarů a jednotek v co nejkratší době. Jiné evropské armády již tento druh výcviku zahájily.

Požadavek na výcvik pro sekce a skupiny zvláštních sil lze plnit u útvarů zařízení brigády rychlého nasazení, zařízení pro ostré střelby. Pokud jde o materiál bude nutné zabezpečit střepinovou municí. Vyvrcholením výcviku tohoto stupně bude účast na cvičeních na vyšším stupni. Při cvičeních je potřebná přesně stanovená výzbroj a výstroj, která bude muset být zakoupena nebo, když je dostupná, vydána ze stávajících skladů.

**Stupeň III (četa).** Mechanizované (pěší) čtyři navazují na výcvik družstev a skupin. Výcvikové zařízení musí poskytovat možnost cvičit několika četám zároveň. Metodou výcviku bude cvičení za pomoci simulátorů zbraní.

**Stupeň IV (rota, taktická uskupení).** Jednotky, které projdou výcvikem stupně III budou u tohoto stupně výcviku sladovat činnost jednak vlastních podřízených jednotek, tak i podpůrných a přidělených do sestavy bojového uskupení (ženijní jednotka, protitanková četa, tanková četa, četa logistiky atd.). Kromě toho by bylo vhodné cvičit jedno středisko palebné podpory a složku protiletadlové obrany. Opět půjde o cvičení za pomoci simulátorů zbraní. Simulátory zbraní se aktivují palbou slepými náboji.

Do vzdělání a výcviku pro stupně prapor a vyšší bude nutné zahrnout cvičení jak pro bojové, tak i mírové operace v zastavěných prostorech. Jednou z možností je počítačová simulace. Bude nutné více využívat možnosti nabízené národním simulačním centrem na VA Brno a v současnosti na VVŠ PV Vyškov.

Dále se nabízí možnosti vedení skutečného „výcviku velení a řízení“ a „cvičení s mapou“ formou cvičení bez vojsk v různých typech zastavěného prostoru, vyskytujících se u nás i v jiných zemích. Při těchto cvičeních je cílem sjednotit a sladit činnost všech druhů jednotek a forem zabezpečení a podpory.

V důsledku vysoké frekvence a odlišných forem zasazování jednotek do konfliktů v různých mezinárodních souvislostech je důležitý jejich vysoce kvalitní výcvik. Toho může být dosaženo nejen použitím simulátorů, ale také další aktivní účastí na důležitých cvičeních a výměnných pobytech s partnery NATO.

Důležitá je také účast štábů při cvičení ve scénářích na různých stupních velení a při různých časových omezeních (pod měnícím se tlakem času), ve kterých musí být dostupné prostředky rozmístěny. Účast při tomto druhu cvičení je důležitá, protože nám umožní určit, zda jsou naše vlastní doktrína, polní řady a předpisy, standardní operační postupy a výzbroj a výstroj dostatečně kompatibilní s doktrínami, předpisy, postupy, výzbrojí a výstrojí našich spojenců.

V minulosti byly jednotky velikosti praporu, vhodné pro vedení mírových operací, připravovány a organizovány na základě výběru a dobrovolnosti. V brzké budoucnosti bude mít AČR přesně stanovený počet (rot, praporů), druh jednotky, včetně požadovaného počtu specialistů pro možné nasazení do mírových operací a operací na podporu míru. Tyto jednotky, určené pro mírové operace musí projít zvláštním výcvikem pro vedení mírových operací v zastavěných prostorech. Předpokládá se, že budou mít dobře zvládnutý základní výcvik a ovládají zvláštnosti vedení bojových operací v zastavěných prostorech.

Podstata mírové operace, které se mají jednotky účastnit, stanoví hloubku výcviku pro bojové operace. Kromě toho budou jednotky připravovány na každou mírovou operaci zvlášť. Je nutné zdůraznit, že ani nejlépe vycvičená jednotka pro boj není zdatná v žádné z těchto specifických druhů operací.

Bude nutné se zabývat výběrem osob, které budou rozmístěny jednotlivě s úkolem provádět např. hlídkování, odposlouchávání, hlídací činnost, dočasně plnit úkoly průzkumu apod., což znamená cvičit dovednosti pro přežití na městském bojišti.

Pro výcvik jednotek zajišťujících bezpečnost a pořádek bude výhodné navázat na výcvik policie a pořádkových služeb. Společným výcvikem získat návyky ke zvládání davových nepokojů, řešení davové psychózy apod.

## **Společenské a právní normativy bojů (operací) v urbanizovaném prostoru**

Se vzrůstající komplexností ozbrojených konfliktů v současné době se válečné právo stává stále složitějším a pro účastníky konfliktu (tj. i příslušníky mezinárodních mírových sil) je velmi náročné orientovat se v jeho jednotlivých ustanoveních a poznat, která jsou pro ně důležitá.

Současné válečné právo odráží potřeby, koncepce a jazyk své doby. Pojmy „mezinárodní humanitární právo“, „právo ozbrojených konfliktů“ a „válečné právo“ jsou rovnocenné. Mezinárodní organizace, univerzity a státy používají spíše pojmy „právo humanitární“ nebo „právo ozbrojených konfliktů“ [5].

Ozbrojené síly jsou vytvářeny, organizovány a cvičeny k vedení boje a bojových operací, proto složky a představitelé ozbrojených sil se přiklánějí k pojmu „válečné právo“.

Vzhledem k tomu, že se v jednotlivých státech přistupuje odlišně k válečnému právu a jeho uplatňování, chybí autentické prezentování válečného práva pro potřeby ozbrojených sil, které by mělo být všeobecně přístupné.

Především pojem **právo** je obvykle definováno jako souhrn (systém) obecně závazných pravidel chování (norem) stanovených a sankciovaných státní mocí. Jedná se o systém *otevřený* (neboť ve vývoji společnosti do něho vstupují nové právní normy a jiné z něj vystupují), *dynamický* (může být definován jen vzhledem k historicky konkrétnímu určení času) a *cílený* (cílevědomě působícím na reprodukční, přízpůsobovací a vývojové procesy společnosti).

Právo jako takové se dělí na různá odvětví, z nichž jedním je právě „mezinárodní právo“ [5].

Mezinárodní právo lze obecně definovat jako souhrn právních pravidel, která upravují chování států v jejich vzájemných vztazích, reguluje rovněž jejich vzájemné styky s mezinárodními organizacemi, přičemž zvláštností mezinárodního práva je, že není vytvořeno žádným nadstátním orgánem, ale samotnými státy v průběhu historického vývoje jejich vzájemných vztahů.

Mezinárodní právo je děleno na dvě základní oblasti (odvětví) a to na:

- mezinárodní právo veřejné, kdy se jedná o právní normy jejichž subjekty jsou svrchované státy či příslušné mezinárodní organizace (upravuje tedy vzájemné vztahy států);
- mezinárodní právo soukromé, kdy se jedná o právní normy upravující vztahy mezi jinými subjekty, než jsou svrchované státy (např. vztahy mezi občany různých států apod.).

Nedílnou součástí mezinárodního práva veřejného je i **právo válečné**.

Aby bylo možné pochopit genezi (vývoj) právních norem působících v odvětví mezinárodního práva je nutné prostudovat alespoň stručnou charakteristiku těch nejzákladnějších forem právní normy.

Jsou to především *mezinárodní obyčej*, *mezinárodní smlouva* a *mezinárodní zvyklost*.

*Mezinárodní obyčej* – právně závazné pravidlo chování států v jejich vzájemných vztazích, které vzniklo dlouhodobým zachováváním v praxi a vytvořením přesvědčení států o jeho nezbytnosti a právní závaznosti (pravidlo nepsané).

*Mezinárodní smlouva* – v podstatě nejmodernější forma právní normy, jedná se již o psaná pravidla chování. Subjektem jsou vždy svrchované státy, případně mezinárodní organizace, přičemž smlouva upravuje jak práva, tak i vyplývající povinnosti (závazky). Mezinárodní smlouvy mohou být dvoustranné (bilaterální), mnohostranné (multilaterální).

Případné neplnění jak mezinárodního obyčeje, tak i mezinárodní smlouvy je obvykle spojeno s určitou sankcí (viz např. rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN, rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v Haagu apod.).

*Mezinárodní zvyklost* – rozumí se opakující praxe států, jež však ony nepovažují za právně závaznou. Nicméně i tato pravidla dodržují na základě reciprocity. Například na základě mezinárodní zvyklosti byl vybudován systém tzv. „velkého diplomatického protokolu“.

I když mezinárodní právo veřejné není součástí právního řádu ČR, mnohé atributy mezinárodního práva jsou zapracovány do různých normativních právních aktů (zákon, ústavní zákon) právního řádu ČR (jako např. do Listiny základních práv a svobod, součástí ústavního pořádku ČR, do zákona o obraně, trestního zákona apod.).

Do jisté míry by bylo možné rozdělit mezinárodní právo válečné, jakožto podsystem mezinárodního práva veřejného na dvě základní oblasti:

- ❑ *Haagské právo* – upravující zejména oblast válečného práva v užším slova smyslu;
- ❑ *Ženevské právo* – upravující zejména oblast práva humanitárního.

## Právní aspekty

Při plánování operací (bojů) FIBUA je nutné zvažovat faktor přítomnosti civilistů v oblasti vedení bojů. Někteří civilisté nebudou ochotni prostor opustit, mohou se schovávat ve sklepech budov, podzemních komunikacích, tunelech, troskách budov, zatímco jiní se pokusí o únik.

- a) *Mobilita* – prchající civilisté využívající k útěku komunikace mohou omezovat vojenské akce. Z těchto důvodů je důležitá spolupráce velitelů s místní policií, je nutné plánovat trasy útěku při organizaci všech přesunů.
- b) *Palebná síla* – závažným způsobem ji omezuje přítomnost civilistů, proto je nutné stanovit místa (prostory), kde nebude střelba povolena. Jiná místa mohou být omezena na použití lehkých zbraní a granátů, kde nebude možno využívat leteckých úderů, dělostřelectva či minometů. Identifikace a zaměřování cílů bude ztíženo. Velitele jednotlivých formací musejí vypracovávat detailní plány palebné podpory a směrnice pro použití střelby. V případě, že směrnice chybějí, měly by se uplatňovat podmínky zákona o ozbrojeném konfliktu (LOAC – Law of Armed Conflict). Mezi ně patří:
  - civilisté využívání pro krytí nepřátelských sil;
  - kontrola civilistů v prostoru vojenské operace;
  - drobné krádeže vojenské techniky;
  - sabotáže.

*Použití překážek* – přítomnost civilistů a pohyb uprchlíků v prostoru bojiště ovlivňují výběr použitých překážek. Nelze libovolně vytvářet minová pole v blízkosti únikových tras, pakliže existuje nutnost minová pole vytvářet, tato musí být hlídána, vyznačená dokud uprchlíci neopustí prostor.

## Právní zodpovědnost

Na všech stupních velení je nutné specifikovat a vymezit právní zodpovědnost velitelů vůči místním úřadům. Velitel potřebuje takovou úroveň právní volnosti, která mu umožní úspěšně dokončit úkol. Nicméně je to místní vláda (tam kde to je možné aplikovat), kdo odpovídá za bezpečnost místní civilní populace.

Každý velitel odpovídá za ochranu civilistů a jejich ochranu do míry, kterou povoluje rozsah vojenské operace. Drancování, vandalismus a brutální zacházení jsou přísně zakázány a ti, kteří se toho dopustí, porušují zákon o ozbrojeném konfliktu (LOAC). Kromě toho, civilisté se svým náboženstvím a zvyky musejí být respektováni. Obzvláště ženy, děti a přestárlí lidé musejí být chráněni před jakoukoli formou zneužití.

Operace v zastavěných prostorech mohou mít za následek více komplikované situace, které vyžadují další právní normy, rady a směrnice, které by měly být každému veliteli k dispozici.

Lokální konflikty jenom potvrzují tuto skutečnost, kde mezinárodní humanitární právo (válečné právo) bylo porušováno. Mučení zajatců, týrání a znásilňování žen vojáky je jenom malá část vyjádření jeho porušování. Kromě toho nelze opomenout ničení symbolů národa, kostelů, mešit (dle náboženského vyznání), historických památek okupovaného národa apod.

## Kontrolní mechanismy

Velitel může zavést kontrolní mechanismy, aby mohl provádět operace, udržovat a zajišťovat bezpečnost civilistů následovně:

- a) *Zákaz vycházení* – velitel, který odpovídá za obranu města, může zavést zákaz vycházení, aby udržel bezpečnost a pořádek a napomohl kontrole přesunů vojenské techniky. Zákaz vycházení není však legální, je-li uvalen jako trest.
- b) *Evakuace* – velitel může požadovat na civilistech, aby opustili město či budovu z operačních důvodů, aby posílil bezpečnost a poskytl ochranu uprchlíkům. V případě že takto rozhodne, je nutné, aby jasně vytyčil evakuační trasu. V cíli evakuace musí být poskytnuta první pomoc, jednoduché ošacení a hygienická zařízení do doby, dokud civilisté nebudou schopni se postarat sami o sebe.
- c) *Nucená práce* – zákon o ozbrojeném konfliktu (LOAC) zakazuje využívání civilistů při boji. Nicméně mohou být využiti před jeho zahájením. Směrnice pro použití civilního obyvatelstva pro práci musejí být vytyčeny příslušným velitelem. Velitel může přinutit civilisty starší 18 let k práci, pakliže ta není součástí vojenské operace. Povolené druhy práce zahrnují údržbu veřejných zařízení, jestliže tato nejsou přímo využívána k vedení bojových operací. Dalšími povinnostmi mohou být služby místní populaci jako jsou péče o zraněné nebo pohřbívání. Civilisty lze také přinutit pomáhat evakuovat raněné vojáky, pokud nejsou přitom ohroženi na životě. Mezi zakázané práce patří kopání zákopů, budování opevnění, přeprava zásob a munice nebo střežení objektů. Z řad civilního obyvatelstva tyto práce mohou provádět pouze dobrovolníci.

## Občanské skupiny odporu

Jiná situace je, když při vedení bojové činnosti se velitelé mohou dostat do konfliktu s občanskými skupinami odporu.

- a) Civilisté spolupracující s armádou, kteří mají ID (identifikační) kartu s autorizací jsou vnímáni jako váleční zajatci – mohou to být např. civilní členové vojenských leteckých osádek, váleční zpravodajové, zásobovači a různí členové pracovních jednotek či organizací poskytujících služby.
- b) Civilisté, kteří vedou boj proti útočníkovi a nemají čas vytvořit regulované vojenské formace, jsou svým oblečením odlišeni viditelně i na dálku, neskrývají zbraně a operují dle pravidel a zvyků vedení boje budou při zajetí považováni také za válečné zajatce. Další civilisté, kteří poskytují těmto skupinám pomoc, nemusejí obdržet tento statut v závislosti na tom zda opravdu jsou členy skupiny odporu. Za běžných okolností se s nimi zachází jako s bojovníky, pokud vyšší autorita o nich nerozhodne jinak.
- c) Ozbrojené civilní skupiny, které nesplňují výše uvedená kritéria nebo jednotlivci přistižení při sabotáží, teroristické akci či špionáži se nepovažují za legální bojovníky. Při dopadení jsou považováni za zločince dle paragrafů zákona o válečných konfliktech. Měli by být zadržováni odděleně od válečných zajatců a rychle být předáni vojenské policii (MP – Military Police). Msta, skupinové tresty, držení rukojmí, trest smrti, drancování a ničení majetku jsou zakázány.

## Služby obecných i krajských představitelů

Starostové měst doporučují opatření ke kontrole civilistů a směřování aktivit vojenské policie v rámci podpory kontroly uprchlíků. Okresní představitelé koordinují své aktivity

se štábem a podpůrnými jednotkami v oblasti. Kontrola uprchlíků je v rámci odpovědnosti štábu, hostitelské země nebo obou. Vojenská policie pomáhá, řídí či zabraňuje pohybu civilistů v případech, kdy to může ohrozit vojenskou operaci. Vláda hostitelské země je kromě toho odpovědná za stanovení evakuačních bezpečných tras z ohnisek bojů.

## Občanské závazky velitele

*Všeobecně* – Štáb pro občanské záležitosti musí konsultovat a doporučovat veliteli otázky jeho právních a morálních povinností vůči civilistům. Tento štáb koordinuje opatření zajišťující klid civilistů. Povinnosti mohou zahrnovat například znovuoobnovení vodovodního systému, distribuci potravin, ošacení, léků a zřízení táborů pro uprchlíky. V případech, kdy místní vláda není toho schopna v důsledku celkové destrukce, velitel je zodpovědný za situaci a stav civilistů, včetně plánů na evakuaci. K tomu by měl využívat svých vlastních vnitřních zdrojů.

*Jednotky pro občanské záležitosti* – Tyto jednotky plní základní roli FIBUA (boji v zastavěném prostoru). Jejich efektivní využití může zachránit mnohé životy. Jednotky pro občanské záležitosti mohou usnadnit vojenské operace v zastavěných prostorech. Při efektivním plánování je možné omezit destrukci budov, utrpení a šok civilistů z bojů. Zpravidla jsou jednotky pro občanské záležitosti v záloze za bojovými jednotkami.

*Sféra odpovědnosti* – základním úkolem sboru pro občanské záležitosti je ve FIBUA koordinace aktivit vedoucích k evakuaci civilistů. Toho je dosahováno v rámci dvou oddělených, ale vzájemně se doplňujících aktivit.

- a) Štáb občanských záležitostí ve spolupráci s místní vojenskou policií plánuje evakuační trasy a odstranění civilistů ze zásobovacích tras;
- b) Štáb občanských záležitostí spolupracuje se štábem PSYOPS (psychologické operace), místními představiteli, radiem a TV stanicemi, místními denníky při publikování důležitých informací, především evakuačního plánu.

## Média

Volný přístup k jednotkám na bojišti je žádoucí, ale operační bezpečnost, existující předpisy a nařízení, pravidla pro činnost na bojišti, nevměšování se, jsou prvořadé. Všichni pracovníci médií, kteří vstoupí na bojiště, musí být eskortováni. Je nutné zajistit, aby média dodržovala dané směrnice, neboť negativní publicita by mohla ovlivnit operaci. Když to situace doporučuje je výhodné ze svého středu určit osobu, která bude kontaktem (styčným důstojníkem) s místním obyvatelstvem a bude se zabývat jejími podněty, kterými se musí velitelé zabývat s cílem úspěšného splnění operace. Kromě toho se osvědčuje, především na vyšších stupních velení, stanovit osobu pro styk s médií, která musí znát aktuální informace o situaci, otázky utajení a být specialistou pro vedení psychologického boje.

## Závěr

Urbanizace na celém světě neustále vzrůstá. V ozbrojených konfliktech, ve kterých jsou zapojeny západní koalice, je velké množství různých potenciálních nepřátel a jsou vedeny v zastavěných prostorech s narůstající četností. Takové operace se vyznačují svéráznou povahou terénu, ve kterém jsou vedeny. Typická je také skutečnost, že jsou asymetrické a obvykle zahrnují nekonvenční operace vedené nepravidelným nepřítelem.

Operace v zastavěném prostoru charakterizuje nízké operační tempo ve srovnání s manévrovým vedením boje. Boj zblízka vedou malé jednotky prakticky samostatně na relativně malém prostoru. Útočný a obranný druh boje mohou být vedeny současně. Složitost těchto bojů vyžaduje neustálou a pečlivou koordinaci všech činností co do času, prostoru a cílů. Vedení tohoto druhu boje je vysoce náročné pro všechny účastněné stupně jak po stránce fyzické, tak psychologické a vyžaduje trvalý účinný výcvik a vzdělání.

Ambice AČR pro možnou účast v takových operacích jsou stanoveny v různých schválených vojensko-politických dokumentech. V případě mírových operací, operacích na udržování míru (PK – peace keeping), je tato „rutinní záležitost“ vedena všemi druhy jednotek do stupně praporu. Při těchto operacích je nutné brát v úvahu určité riziko eskalace situace. Účast při operacích pro vynucení míru (PE – peace enforcement) bude vyžadovat početnější síly, začleněné do mezinárodní koalice velikosti brigádního uskupení.

Složitost vedení operací v zastavěných prostorech ve skutečnosti znamená, že jsou potřebné svým způsobem speciální jednotky. Organizační struktura AČR (v podstatě malé množství mechanizovaných jednotek) nedovoluje, aby se pro tento druh boje, jednotky specializovaly. Toto tvrzení potvrzuje skutečnost, že AČR plní množství jiných úkolů (vyplývajících se závazků členství v NATO, obrany národních zájmů aj.) na které musí být v současnosti připravována.

Vysoce kvalitní technické prostředky AČR jsou především určeny k vedení boje manévrem. Struktura, povaha a hustota zastavěných prostorů má nepříznivý účinek na efektivní využití této techniky. Současné zbraňové systémy v kombinaci s mechanizovanými jednotkami, vzdušným manévrem a palebnou podporou nemohou být v městském prostoru plně využity. Z toho vyplývá, že stávající prostředky a vybavení bude nutné přizpůsobit. V budoucnosti, zvláště při tomto druhu operace naroste úloha praporů a brigád (brigádního uskupení). Proto bude nutné tyto organizační celky nadále prozkoumat, rozšířit nebo přizpůsobit jejich stávající možnosti, tak aby byly schopny vést bojovou činnost i v zastavěných prostorech.

### Poznámky k textu:

- a) Betonová pěna je druhem polyuretanové pěny, která se podobá betonu, když zatvrdne lze ji použít k utěsnění dveří a oken.
- b) Kromě běžných pyrotechnických vlastností obsahuje multispektrální dým také hořící kovové částice. To znamená, že je prakticky nemožné proniknout tímto dýmem pomocí prostředků pro teplotní zobrazení. Dým také brání provozu a navádění systémů na teplotní bázi infračerveného záření.
- c) Ucpávky do uší, které se v případě akustického tlaku uzavřou a znovu otevřou. Přípustnou hranici dB je možno nastavit předem.
- d) FIBUA – Fighting In Build Up Area (boj v zastavěném prostoru) a OBUA – Operations In Build Up Area (operace v zastavěných prostorech)

### Použitá literatura:

- [1] SABOLČÍK, D. *Bojová činnost vedená v zastavěných prostorech*. Skripta pčt. S-736. Vyškov: VVŠ PV 2002.
- [2] SABOLČÍK, D. *Perspektivy vedení operací a bojů v zastavěných prostorech*. Dílčí studie S-2-015, Brno: Ústav strategických studií VA Brno, 2002.
- [3] Van HOUTEN, J. *Pojednání o operacích v zastavěných prostorech*. Holandsko: Královské výcvikové středisko, 2002. 150 s.
- [4] SABOLČÍK, D. *Vedení boje v osadách a městských aglomeracích*. In: Skripta pčt. 464. Vyškov: VVŠ PV, 1999. 90 s.
- [5] SABOLČÍK, D. *Vybrané teze z mezinárodního humanitárního práva*. In: Skripta pčt. S – 2358, Brno. VA 1996. 130 s.